

VENDIM
Nr. 80, datë 18.12.2017

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja kryetar i Gjykatës Kushtetuese

Fatmir Hoxha anëtar i “ “

Gani Dizdari anëtar i “ “

Besnik Imeraj anëtar i “ “

Fatos Lulo anëtar i “ “

Vitore Tusha anëtare e “ “

në datën 14.11.2017, me sekretare Belma Lleshi, mori në shqyrtim në seancë mbi bazë dokumentesh, çështjen me nr. 59 Akti, që i përket:

KËRKUES: Fiqiri Osmani

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Bashkia Vorë, përfaqësuar nga z. Aqif Muca.

Autoriteti Rrugor Shqiptar, përfaqësuar nga z. Afrim Qendro.

Avokatura e Shtetit, përfaqësuar nga z. Abaz Deda.

OBJEKTI: Shfuqizimi si të papajtueshme me Kushtetutën i vendimeve nr. 00-2017-234, datë 1.3.2017 të Gjykatës së Lartë; nr. 2324, datë 5.6.2014 të Gjykatës Administrative të Apelit Tiranë; nr. 603, datë 27.2.2014 të Gjykatës së Apelit Tiranë; nr. 11451, datë 23.11.2012 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

BAZA LIGJORE: Nenet 4, 41, 42, 43, 131/1/f dhe 182 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, si dhe nenet 31, 71, 71/a, 71/b dhe 76 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes Vitore Tusha, shqyrtoi kërkesën e kërkuarit, i cili kërkonte pranimin e saj, dhe propozimet e subjekteve të interesuara, Bashkisë Vorë dhe Autoritetit Rrugor Shqiptar, të cilat kërkonin rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Kërkuarisi është pronar i një sipërfaqeje toke prej 648 m² e ndodhur në Kodër Vorë. Pasi është pajisur me leje për shesh ndërtimi dhe leje ndërtimi, kërkuarisi ka ndërtuar një objekt të përbërë nga tri kate (një kat dyqan dhe dy kate banimi). Për këtë objekt ai ka marrë leje shfrytëzimi dhe e ka regjistruar në ZRPP.

2. Në datën 27.7.2010 Inspektorati Ndërtimor Urbanistik (INU) i Bashkisë Vorë e ka njoftuar kërkuarisen të “lërë të lirë pronën deri te kufiri i shpronësimit të bërë nga DPR-ja, brenda 5 ditësh”, për shkak të ndërtimit të rrugës dytësore. Drejtoria e Përgjithshme e Rrugëve (sot Autoriteti Rrugor Shqiptar) ka verifikuar me shkresën e datës 4.8.2010 se kërkuarisi “nuk është i shpronësuar (...)”. Pas një kontrolli të ushtruar nga INU-ja në datën 6.9.2010 është konstatuar se kërkuarisi ka ndërtuar mur rrethues dhe objekt shtesë pa leje ndërtimi. Në datën 11.8.2010 ajo ka njoftuar paditësin se “do të prishë muret, gardhet rrethues dhe objektet që bëhen pengesë për zbatimin e projektit”, ndërsa në datën 7.9.2010 ka marrë vendimin për prishjen e objektit “mur rrethues dhe objekt shtesë”, pasi është bërë pa leje ndërtimi.

3. Kërkuarisi i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me padi, duke kërkuar shpërblim dëmi, kompensim të sipërfaqes dhe sigurim të padisë për pezullimin e punimeve të INU-së, Bashkia Vorë. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 11451, datë 23.11.2012, ka vendosur

rrëzimin e kërkesëpadisë dhe heqjen e masës së sigurimit të padisë.

4. Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 603, datë 27.2.2014, ka vendosur shpalljen e moskompetencës për gjykimin e çështjes dhe dërgimin e saj për kompetencë në Gjykatën e Administrative të Apelit. Kjo e fundit, me vendimin nr. 2324, datë 5.6.2014, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 11451, datë 23.11.2012 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Kundër këtij vendimi është shtruar rekurs nga kërkuesi. Gjykata e Lartë, me vendimin nr. 00-2017-234, datë 1.3.2017 ka vendosur mospranimin e rekursit.

II

5. Kërkuesi i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (Gjykata), duke pretenduar se ndaj tij është zhvilluar një proces i parregullt ligjor. Më konkretisht, ai ka parashtruar se:

5.1 Vendimi i Gjykatës së Lartë ka cenuar të drejtën për një proces të rregullt, pasi ka cenuar aksesin efektiv në gjykatë; nuk është marrë brenda një afati të arsyeshëm. Gjykata e Lartë në mënyrë të pajustificuar ka ngushtuar juridiksionin e vet për të kontrolluar nëse të dyja gjykatat e apelit kishin shpallur në përputhje me ligjin juridiksionet e tyre *ratione materiae*.

5.2 Gjykata Administrative e Apelit ka tejkaluar kompetencat e veta ligjore kur ka pranuar të gjykojë pretendimet lidhur me dëmin pasuror të pësuar prej shpronësimit të paligjshëm sipas Kodit të Procedurave Administrative dhe ligjit nr. 49/2012, “Për gjykatat administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative” (ligjit për gjykatat administrative). Ajo nuk ka hetuar nëse procedurat e shpronësimit në rastin konkret kanë qenë të ligjshme dhe në interes publik, duke dhënë kështu një vendim të paargumentuar dhe të paarsyetuar.

5.3 Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë u ka dhënë prioritet provave të paraqitura nga Bashkia Vorë kundrejt atyre të paraqitura nga kërkuesi. Duke favorizuar kështu palën tjetër, gjykata i ka cenuar kërkuessit të drejtën e barazisë së armëve në proces.

5.4 Shqyrtimi i pretendimeve të kërkuessit në të gjitha shkallët e gjykimit është bërë në kundërshtim me të drejtën themelore të pronës dhe të paprekshmërisë së banesës.

5.5 Gjykatat nuk gjykuan faktin nëse prishja e pjesës së zgjeruar të kuzhinës, murit rrethues të shtëpisë dhe pusit kishin cenuar të drejtën kushtetuese të kërkuessit për banesë, e cila mbrohet nga neni 8 i KEDNJ-së.

5.6. Gjykata Kushtetuese ka juridiksion *ratione materiae* për të matur domosdoshmërinë dhe proporcionalitetin e kufizimit të së drejtës së kërkuessit për banesë. Bazuar në nenin 17/2 të Kushtetutës, Gjykata Kushtetuese duhet të orientohet nga jurisprudenca e GJEDNJ-së lidhur me kufijtë e lejueshëm të ndërhyrjes në të drejtën themelore të kërkuessit për banesë. Në rastin konkret, gjykatat duhet të kishin hetuar nëse kalimi i rrugës përmes shtëpisë së kërkuessit kishte qenë e vetmja mundësi për t’i shërbyer interesit të përgjithshëm, apo ekzistonin dhe alternativa të tjera për këtë qëllim. Ky lloj hetimi do të përcaktonte dhe llojin e legjislacionit për aplikim mbi dëmshpërblimin.

6. **Subjekti i interesuar, Bashkia Vorë**, parashtron se pretendimet e kërkuessit në lidhje me mungesën e respektimit të elementeve të procesit të rregullt ligjor nuk qëndrojnë dhe se kërkesa duhet rrëzuar si e pabazuar. Ajo paraqet në mënyrë të përmbledhur:

6.1. Duke marrë parasysh kompleksitetin e çështjes, nga gjykatat është respektuar drejt parimi i procesit të rregullt ligjor për kohëzgjatjen e arsyeshme të procesit.

6.2. Dispozitat ligjore në lidhje me kompetencën janë zbatuar drejt nga gjykatat.

6.3. Vendimi i Gjykatës së Apelit është i argumentuar dhe shterues.

6.4. Në lidhje me të drejtën themelore të pronës, nga ana e gjykatave është vendosur drejt dhe është respektuar legjislacioni shqiptar që rregullon të drejtën e pronësisë.

7. **Subjekti i interesuar, Autoriteti Rrugor Shqiptar**, nuk paraqiti argumente prapësuese, por kërkon rrëzimin e kërkesës.

8. **Subjekti i interesuar, Avokatura e Shtetit**, njoftoi se sipas ligjit nuk ushtron përfaqësim për interesat e organeve të qeverisjes vendore, përveçse në rastet e ekzistencës së një marrëveshjeje të posaçme për këtë qëllim.

III Vlerësimi i Gjykatës

A. Për legjitimimin e kërkesës

9. Individi, në kuptim të neneve 131/1/f, 134/1/i dhe 134/2 të Kushtetutës, mund të vërë në lëvizje Gjykatën Kushtetuese kur pretendon se i janë cenuar të drejtat themelore kushtetuese.

10. Neni 71 i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar parashikon: “1. Çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, kur është palë në një proces ligjor ose kur është bartës i të drejtave dhe i lirive themelore të parashikuara nga Kushtetuta, ka të drejtë të kundërshtojë para Gjykatës Kushtetuese çdo akt që cenon të drejtat dhe liritë e parashikuara në Kushtetutë, sipas kriterëve të parashikuara në nenin 71/a të këtij ligji”. Ndërsa neni 71/a i ligjit parashikon se “ankimi kushtetues individual shqyrtohet nga Gjykata Kushtetuese kur: a) kërkuesi ka shteruar të gjitha mjetet juridike efektive para se t’i drejtohet Gjykatës Kushtetuese ose kur legjislacioni i brendshëm nuk parashikon mjete juridike efektive në dispozicion; b) kërkesa paraqitet brenda afatit 4-mujor nga konstatimi i cenimit; c) pasojat negative të pretenduara janë të drejtpërdrejta dhe reale për kërkuesin; ç) shqyrtimi i çështjes nga Gjykata Kushtetuese do të mund të rivendoste në vend të drejtën e shkelur të individit.”.

11. Kërkuesi legjitimohet *ratione personae*, pasi është subjekt dhe pjesë e një procesi gjyqësor, si dhe bartës i të drejtave substanciale dhe procedurale në këndvështrim të nenit 131/1/f të Kushtetutës. Individi mund të drejtohet me kërkesë në këtë gjykatë për çështje në të cilat, në bazë të normave procedurale, ai ka qenë palë drejtpërdrejt në proces.

12. Kërkuesi legjitimohet *ratione temporis* t’i drejtohet Gjykatës, pasi në kuptim të nenit 71/a të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, individi, pasi të ketë shteruar të gjitha mjetet juridike për mbrojtjen e të drejtave të tij, mund ta paraqesë kërkesën në Gjykatën Kushtetuese brenda 4 muajve nga konstatimi i cenimit. Në rastin në shqyrtim, Gjykata konstaton se vendimi i Gjykatës së Lartë mban datën 1.3.2017, kurse kërkesa është paraqitur prej kërkuesit në Gjykatë, nëpërmjet postës, në datën 30.6.2017, pra brenda afatit 4-mujor ligjor të kërkuar.

13. Kërkuesi legjitimohet *ratione materiae*, pasi pretendimet *prima facie* janë brenda juridiksionit kushtetues. Prandaj Gjykata në vijim do të analizojë themelin e pretendimeve bazuar në dispozitat kushtetuese dhe standardet jurisprudenciale në shqyrtimin e kësaj çështje.

B. Në lidhje me themelin e çështjes

a) Për pretendimet e cenimit të së drejtës së aksesit efektiv në gjykatë

14. Kërkuesi ka pretenduar se vendimi i Gjykatës së Lartë ka cenuar të drejtën për një proces të rregullt, pasi ka cenuar aksesin efektiv në gjykatë. Gjykata e Lartë në mënyrë të pajustificuar ka ngushtuar juridiksionin e vet për të kontrolluar nëse të dyja gjykatat e apelit kishin shpallur në përputhje me ligjin juridiksionet e tyre *ratione materiae*.

15. E drejta për t’iu drejtuar gjykatës përbën një nga elementet e procesit të rregullt ligjor, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës dhe nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Kjo e drejtë e individit është garanci për administrimin e mirë të drejtësisë, prandaj çdo interpretim i ngushtë i nenit 42 të Kushtetutës dhe i nenit 6 të KEDNJ-së nuk përputhet me qëllimet dhe objektin e tyre. Në këtë kuptim, e drejta e individit për t’iu drejtuar gjykatës nuk përfshin vetëm të drejtën për të hapur një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare në lidhje me

mosmarrëveshjen objekt gjykimi, pasi aksesit në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal. Mohimi i së drejtës për t'iu drejtuar gjykatës dhe për të marrë një përgjigje përfundimtare prej saj lidhur me pretendimet e ngritura përbën cenim të së drejtës themelore për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimet nr. 84, datë 30.12.2016; nr. 14, datë 3.6.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

16. Gjithashtu, Gjykata ka vlerësuar se neni 42 i Kushtetutës sanksionon në vetvete jo vetëm të drejtën e individit për t'iu drejtuar gjykatës, por edhe detyrimin e shtetit që t'ia garantojë atij këtë akses. Gjykata ka konsideruar se sipas këtij neni detyrimi për të garantuar të drejtën efektive të aksesit në gjykatë nuk nënkupton thjesht mungesën e një ndërhyrjeje, por mund të kërkojë edhe ndërmarrjen e veprimeve pozitive nga ana e shtetit. Në rast se mohohet një e drejtë e tillë, procesi konsiderohet jo i rregullt, sepse aksesit në gjykatë është para së gjithash një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera. Shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën dhe mundësinë për t'iu drejtuar gjykatës (*shih vendimet nr. 84, datë 30.12.2016; nr. 67, datë 17.11.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

17. Në rastin konkret, Gjykata vëren se kërkuesit nuk i është mohuar e drejta e aksesit në Gjykatën e Lartë. Kështu ai ka paraqitur rekurs, brenda afatit ligjor, në të cilin ka parashtruar pretendimet e veta për prishjen e vendimeve gjyqësore të themelit. Këto pretendime janë vlerësuar nga Gjykata e Lartë në këndvështrim të pranisë ose jo të shkaqeve ligjore, bazuar në nenin 58 të ligjit për gjykatat administrative. Në përfundim, Gjykata e Lartë, brenda kompetencave që i njeh ligji, ka vendosur mospranimin e rekursit, pasi në vlerësimin e saj nuk përmbante shkaqe nga ato të parashikuara nga neni 58 i ligjit për gjykatat administrative.

18. Për sa më lart, Gjykata vlerëson se pretendimi i kërkuesit për cenimin e së drejtës së aksesit në Gjykatën e Lartë është i pabazuar.

b) Për pretendimin e mosgjykimit brenda një afati të arsyeshëm

19. Kërkuesi ka pretenduar se vendimi i Gjykatës së Lartë ka cenuar të drejtën për një proces të rregullt, pasi nuk është marrë brenda një afati të arsyeshëm. Kërkuesi ka argumentuar se Gjykata e Lartë ka marrë vendim pas 3 vjetëve nga depozitimi i rekursit (5.7.2014).

20. Në lidhje me pretendimin për mosgjykimin e çështjes në Gjykatën e Lartë brenda një afati të arsyeshëm, në jurisprudencën kushtetuese është theksuar se në bazë të neneve 131/1/f dhe 134/1/i të Kushtetutës individi legjitimohet për të vënë në lëvizje Gjykatën Kushtetuese, për shkak se legjislacioni nuk parashikon mjete të tjera juridike efektive për mbrojtjen e kësaj të drejte kushtetuese (*shih vendimin nr. 14, datë 10.3.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

21. Gjykata vlerëson të theksojë paraprakisht se nga data 5 nëntor 2017 ka hyrë në fuqi ligji nr. 38/2017, "Për disa ndryshime në Kodin e Procedurës Civile", i cili ka shtuar kreun X "Mbi gjykimin e kërkesave për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm, përshpejtimin e procedurave dhe shpërblimin e dëmit". Bazuar në nenin 399/6, paragrafi 1, shkronja "c", të Kodit të Procedurës Civile përcaktohet se "kërkesa për konstatimin e shkeljes dhe përshpejtimin e procedurave i drejtohet gjykatës kompetente sipas llojit të mosmarrëveshjes, dhe në rastet kur çështja ndodhet duke u gjykuar në Gjykatën e Lartë, *kërkesa shqyrtohet nga një kolegji tjetër i Gjykatës së Lartë*". Sipas ndryshimeve të fundit ligjore do të ketë një mjet ligjor ankimi, i prezumuar efektiv, që do të garantojë si përshpejtimin e procesit gjyqësor, ashtu edhe dëmshpërblimin, pra një rezultat konkret në drejtëm të rivendosjes të së drejtës së shkelur për proces gjyqësor brenda afateve të arsyeshme ligjore. Kodi i Procedurës Civile nuk ka parashikuar efekte prapavepruese për çështjet të cilat kanë përfunduar në themel pranë gjykatave të zakonshme dhe për të cilat kanë kaluar afatet e arsyeshme sipas parashikimeve ligjore përkatëse, por ka rregulluar dhe specifikuar rregulla e procedura për çështjet që janë apo do të jenë në shqyrtim pas datës 5 nëntor pranë gjykatave të zakonshme, në lidhje me pretendimet për kohëzgjatje të paarsyeshme të procesit gjyqësor. Duke qenë se në rastin konkret nuk jemi para një çështjeje e cila është akoma në shqyrtim në gjykatë, por kërkuesi ankimon

një vendim të formës së prerë, që ka kaluar tashmë të gjitha shkallët e ankimit gjyqësor dhe për të cilin legjislacioni nuk parashikon mjete të tjera juridike efektive për mbrojtjen e kësaj të drejte kushtetuese, kërkuesi legjitimohet për shqyrtimin e këtij pretendimi.

22. Sipas nenit 42 të Kushtetutës kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave të tij kushtetues dhe ligjorë ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj. Kjo dispozitë vendos detyrimin për organizimin e sistemit ligjor në mënyrë të tillë që gjykatat të plotësojnë kërkesat e standardeve për një proces të rregull ligjor, përfshirë këtu edhe atë të gjykimit brenda afatit të arsyeshëm. Në këtë drejtim, gjykatat kanë për detyrë të sigurojnë që të gjitha subjektet që marrin pjesë në proces të sillen në mënyrë që të evitojnë çdo vonesë të panevojshme (*shih vendimet nr. 42, datë 25.5.2017; nr. 12, datë 5.3.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

23. Gjithashtu, Gjykata, lidhur me kërkesat për konstatimin e cenimit të së drejtës kushtetuese për një proces të rregullt ligjor si pasojë e moszhvillimit të gjykimit të çështjes brenda një afati të arsyeshëm, ka theksuar se arsyeja e zgjatjes së procesit duhet të vlerësohet mbi bazën e kriterëve të përcaktuara në jurisprudencën e GJEDNJ-së, sipas së cilës arsyeja e kohëzgjatjes së procesit gjyqësor duhet të vlerësohet nën dritën e rrethanave të veçanta të çështjes, duke pasur parasysh sidomos kompleksitetin e çështjes, sjelljen e kërkuarit, sjelljen e autoriteteve, si dhe rrezikun që passjell për kërkuarin kjo tejzgjatje e afateve të gjykimit (*shih vendimin nr. 59, datë 16.9.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Për rrjedhojë, për të arritur në përfundimin nëse në rastin konkret jemi përpara cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor, Gjykata vlerëson se duhet të merret në analizë secili prej elementeve të sipërcituara.

i) Periudha që duhet marrë në konsideratë

24. Lidhur me periudhën e kohës që duhet marrë në konsideratë, nga materialet bashkëlidhur kërkesës dhe të dhënat në faqen zyrtare *web* të Gjykatës së Lartë rezulton se çështja në shqyrtim është regjistruar në atë gjykatë në datën 29.12.2014, kurse vendimi është marrë në datën 1.3.2017, pra pas 2 vjetësh e 2 muajsh nga regjistrimi.

ii) Kompleksiteti i çështjes

25. Gjykata ka theksuar se për vlerësimin e kompleksitetit të procedimeve duhet të kenë rëndësi të gjitha aspektet e çështjes, përfshi objektin e çështjes, faktet e kundërshtuara dhe volumin e provave shkresore. Kompleksiteti i çështjes, në balancë me parimin e sigurimit të administrimit të përshtatshëm të drejtësisë, mund të justifikojë kohëzgjatje kohore të konsiderueshme (*shih vendimin nr. 59, datë 16.9.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

26. Në rastin në shqyrtim, Gjykata vëren se mosmarrëveshja objekt gjykimi është e natyrës administrative, gjykimi i të cilave parashikohet dhe rregullohet nga ligji për gjykatat administrative, i ndryshuar. Çështja në shqyrtim ka për objekt detyrimin e një organi shtetëror (Bashkia Vorë) për të dëmshpërblyer dhe kompensuar kërkuarin, për shkak të punimeve të kryera në pronën e kërkuarit. Për rrjedhojë, ajo nuk paraqet kompleksitet që mund të justifikonte vonesa në shqyrtimin e saj nga Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, ndaj vlerësimi i sjelljes së autoriteteve publike dhe kërkuarit është me rëndësi në këtë kontekst.

iii) Interesi dhe sjellja e kërkuarit

27. Vlerësimi i sjelljes dhe interesit të kërkuarit është një element tjetër përcaktues i kohëzgjatjes së arsyeshme të procedimeve. Nga aktet bashkëlidhur kërkesës nuk rezulton që kërkuari të jetë bërë shkak apo të ketë shkaktuar vonesa në shqyrtimin e çështjes në Gjykatën e Lartë.

iv) Sjellja e autoriteteve

28. Gjykata ka theksuar se neni 42 i Kushtetutës, si dhe neni 6 i KEDNJ-së vendosin detyrimin për organizimin e sistemit ligjor të vendit në mënyrë të tillë që gjykatat të plotësojnë kërkesat e standardeve për një proces të rregull ligjor, përfshirë këtu edhe atë të gjykimit brenda afatit të arsyeshëm. Në këtë drejtim, gjykatat kanë për detyrë të sigurojnë që të gjitha subjektet që marrin

pjesë në proces të sillen në mënyrë që të evitojnë çdo vonesë të panevojshme.

29. Lidhur me gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative, Gjykata ka konstatuar se neni 3 i ligjit për gjykatat administrative ndër parimet e gjykimit administrativ ka përcaktuar garantimin e një procesi të rregullt gjyqësor brenda afateve të shpejta dhe të arsyeshme. Ky ka qenë edhe qëllimi i ligjvënësit në krijimin e këtyre gjykatave. Përderisa, ligjvënësi ka përcaktuar këto afate kohore (90 ditë në rastin në fjalë), do të thotë se ai i ka konsideruar ato si afate të arsyeshme për t'u zbatuar nga gjykatat administrative. Në këtë drejtim, respektimi rigoroz i ligjit përbën detyrim për Gjykatën e Lartë, për shkak të pozicionit dhe rolit të saj si gjykatë ligji, për sa kohë ajo ka për detyrë të kontrollojë mënyrën e zbatimit të ligjit material dhe procedural nga ana e gjykatave më të ulëta (*shih vendimet nr. 42, datë 25.5.2017; nr. 59, datë 16.9.2016; nr. 69, datë 17.11.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

30. Gjykata ka theksuar, gjithashtu, se justifikimi në raste të ngjashme se shkak i vonesës në shqyrtimin e çështjes është numri i lartë i çështjeve në ngarkim të këtyre gjykatave, nuk është i bazuar. Ngarkesa e gjykatave nuk është argument kushtetues që mund të justifikojë mosgjykimin e tyre brenda afateve të përcaktuara nga ligjvënësi. Në të kundërt, është detyrë e këtij të fundit të marrë masat dhe të gjejë mjetet e duhura për ndryshimin e gjendjes faktike (vonesës në shqyrtimin e çështjeve në Gjykatë të Lartë), me qëllim që ligjet të zbatohen dhe gjykatat e të gjitha niveleve të funksionojnë normalisht (*shih vendimet nr. 57, datë 25.7.2017; nr. 59, datë 16.9.2016; nr. 69, datë 17.11.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Për sa më sipër, pretendimi i kërkuarit për cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor si rezultat i mosgjyimit të çështjes në Gjykatën e Lartë brenda afatit të arsyeshëm, është i bazuar.

32. Megjithatë, zvarritja e procesit nuk përbën shkak për shfuqizimin e vendimeve gjyqësore, sipas objektit të kërkesës, fuqia detyruese e vendimit të Gjykatës shërben për parandalimin e zvarritjeve të proceseve gjyqësore nga ana e gjykatave. Gjykata nënvizon se nenet 124 dhe 132 të Kushtetutës shprehin qartësisht në lidhje me forcën detyruese të vendimeve të Gjykatës Kushtetuese për të gjitha organet kushtetuese, autoritetet publike, duke përfshirë edhe gjykatat. Zbatimi i vendimeve të Gjykatës Kushtetuese është detyrim kushtetues. Ato kanë fuqi detyruese të përgjithshme dhe janë përfundimtare (*shih vendimet nr. 57, datë 25.7.2017; nr. 15, datë 10.3.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

c) Për pretendimin e tejkalimit të kompetencave nga ana e gjykatës

33. Kërkuari ka pretenduar se Gjykata Administrative e Apelit ka tejkaluar kompetencat e veta ligjore kur ka pranuar të gjykojë pretendimet lidhur me dëmin pasuror të pësuar prej shpronësimit të paligjshëm, sipas Kodit të Procedurave Administrative dhe ligjit për gjykatat administrative.

34. Gjykata ka vlerësuar se një nga elementet e procesit të rregullt ligjor, sipas nenit 42 të Kushtetutës dhe nenit 6 të KEDNJ-së, është edhe shqyrtimi i çështjes nga një "gjykatë e caktuar me ligj". Ky element karakterizohet, në sensin material, nga funksioni gjyqësor, që ka të bëjë me zgjidhjen e çështjeve nga organe të ngarkuara me ligj për të dhënë drejtësi. Përveç këtij kushti, këto organe duhet të shqyrtojnë dhe të vendosin për çështje që janë në kompetencë të tyre gjatë një procesi të zhvilluar mbi një procedurë ligjërishit të përcaktuar dhe në pajtim me rendin juridik. E drejta e çdo pale për t'u dëgjuar në seancë përpara një gjykate kompetente dhe të caktuar me ligj nënkupton që gjykata të ketë juridiksion për të gjykuar çështjen dhe që kompetenca për të vendosur për të t'i jetë njohur nëpërmjet ligjit (*shih vendimin nr. 40, datë 25.6.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

35. Në rastin konkret, Gjykata Administrative e Apelit ka gjykuar një mosmarrëveshje që ka lindur nga një akt administrativ, duke u bazuar në Kodin e Procedurave Administrative dhe ligjin për gjykatat administrative. Sipas këtij kuadri ligjor, kjo lloj mosmarrëveshjeje është në kompetencën lëndore të Gjykatës Administrative të Apelit. Për pasojë, Gjykata vlerëson se pretendimi i kërkuarit se Gjykata Administrative e Apelit ka tejkaluar kompetencat e saj nuk është i bazuar.

ç) Për pretendimin mbi mungesën e arsytimit të vendimit gjyqësor

36. Kërkuari pretendon se Gjykata e Apelit ka cenuar standardin kushtetues të arsytimit të

vendimit. Ajo nuk ka hetuar nëse procedurat e shpronësimit në rastin konkret kanë qenë të ligjshme dhe në interes publik, duke dhënë kështu një vendim të paargumentuar dhe të paarsyetuar.

37. Në jurisprudencën e saj, Gjykata ka theksuar domosdoshmërinë e arsytimit të vendimeve gjyqësore, penale apo civile, si një garanci për procesin ligjor. Vendimi duhet të mbështetet vetëm mbi faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor dhe duhet të përmbajë bazën ligjore mbi të cilën bazohet zgjidhja e mosmarrëveshjes, analizën e provave dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Vendimi mund të kontrollohet nga një gjykatë më e lartë sipas procedurave përkatëse dhe, që kjo të jetë e mundur, duhet bërë arsyetimi i vendimit, në të cilin gjyqtari tregon me qartësi faktet dhe ligjin e zbatueshëm, që e kanë çuar në bërjen e një zgjedhjeje ndërmjet disa mundësive (*shih vendimet nr. 27, datë 22.5.2015; nr. 8, datë 16.3.2011 të Gjykatës Kushtetuese*). Zbatimi i këtij parimi është vlerësuar nga Gjykata rast pas rasti, duke analizuar nëse vendimet gjyqësore të kundërshtuara e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e vendimeve të tyre, në përputhje me standardet e zhvilluara nga jurisprudenca kushtetuese (*shih vendimin nr. 12, datë 19.3.2015 të Gjykatës Kushtetuese*). Sidoqoftë, detyrimi për arsyetimin e vendimit gjyqësor nuk mund të interpretohet sikur kërkohet arsyetim i detajuar për çdo pretendim të palëve ndërgjyqëse, por ai varet nga natyra e vendimit në fjalë (*shih vendimet nr. 28, datë 28.5.2015; nr. 36, datë 26.7.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

38. Gjykata vlerëson se ndryshe nga sa pretendon kërkuesi, Gjykata Administrative e Apelit e ka trajtuar në vendim objektin e padisë së paraqitur prej tij dhe ka vlerësuar të gjitha provat, duke arritur në konkluzionin se “ndërtimet e paditësit nuk janë parashikuara në lejen e ndërtimit, as në akt kolaudim dhe as në lejen e shfrytëzimit dhe si të tilla konsiderohen si ndërtime pa leje”. Për pasojë, paditësi nuk mund të kërkojë dëmshpërblim për këtë prishje të bërë nga i padituri”. Nga përmbajtja në tërësi e vendimit të Gjykatës Administrative të Apelit konstatohet se ky vendim nuk i ka cenuar standardet e jurisprudencës kushtetuese në lidhje me elementet që duhet të përmbajë arsyetimi i vendimit gjyqësor. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se ky pretendim i kërkuesit është i pabazuar.

d) Për pretendimin e cenimit të barazisë së armëve në procesin gjyqësor

39. Kërkuesi ka pretenduar se Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë u ka dhënë prioritet provave të paraqitura nga Bashkia Vorë kundrejt atyre të paraqitura nga kërkuesi. Duke favorizuar kështu palën tjetër, gjykata i ka cenuar atij të drejtën e barazisë së armëve në proces.

40. Parimi i barazisë së armëve dhe kontradiktoritetit nënkupton se çdokush që është palë në proces duhet të ketë mundësi të barabarta që të paraqesë çështjen e tij dhe se asnjë palë nuk duhet të gëzojë avantazh të konsiderueshëm ndaj palës tjetër, por duhet të përcaktohet një ekuilibër i drejtë mes tyre. Nëse nuk do të ekzistonte barazia e armëve në gjykimin civil, atëherë argumentet e njëres palë do të prevalonin mbi argumentet e palës së cenuar dhe, për rrjedhojë, e drejta për të marrë pjesë në gjykim do të zhvishej nga funksioni i saj kushtetues për të garantuar një proces të rregullt ligjor (*shih vendimet nr. 3, datë 23.1.2014; nr. 34, datë 25.7.2011; nr. 23, datë 8.6.2007 të Gjykatës Kushtetuese*).

41. Në çështjen konkrete vërehet se Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë në dhënien e vendimit është bazuar jo vetëm në provat e paraqitura nga subjekti i interesuar, Bashkia Vorë, por edhe në aktet e ekspertimit të kërkuara nga vetë kërkuesi për të provuar dëmin e shkaktuar. Kështu, në aktin e ekspertimit të datës 25.4.2012 janë pranuar nga ekspertja ndërtimet pa leje të bëra nga kërkuesi. Bazuar në provat e administruara në gjykim dhe ligjin material gjykata ka arritur në konkluzionin se kërkuesit nuk i takon dëmshpërblim për ndërtimet e kryera pa leje.

42. Gjykata vlerëson se, nisur nga konstatimet e mësipërme dhe leximi në tërësi i vendimit, nuk rezulton që pretendimi i kërkuesit për cenimin e parimit të barazisë së armëve të jetë i bazuar.

e) Për pretendimin e cenimit të së drejtës së pronës dhe paprekshmërisë së banesës

43. Kërkuesi ka pretenduar se shqyrtimi i pretendimeve të tij në të gjitha shkallët e gjykimit është bërë në kundërshtim me të drejtën themelore të pronës dhe të paprekshmërisë së banesës. Gjykatat nuk

gjyquan faktin nëse prishja e pjesës së zgjeruar të kuzhinës, murit rrethues të shtëpisë dhe pusit kishin cenuar të drejtën kushtetuese të kërkuesit për banesë, e cila mbrohet nga neni 8 i KEDNJ-së. Sipas kërkuesit, Gjykata Kushtetuese ka juridiksion *ratione materiae* për të matur domosdoshmërinë dhe proporcionalitetin e kufizimit të së drejtës së kërkuesit për banesë.

44. Gjykata ka ritheksuar vazhdimisht qëndrimin e saj të konsoliduar se mënyra e vlerësimit të provave dhe mënyra e zbatimit të ligjit material janë, si rregull, atribut i gjykatave të zakonshme, ndërsa detyra e Gjykatës Kushtetuese është të sigurojë nëse procesi në tërësinë e tij, përfshirë edhe mënyrën në të cilën janë marrë provat, ka qenë i rregullt. Roli i saj nuk është të rivlerësojë faktet, zbatimin e ligjit material apo zgjidhjen e dhënë nga gjykatat e zakonshme (*shih vendimet nr. 40, datë 25.6.2015; nr. 4, datë 5.2.2014; nr. 34, datë 12.7.2013 të Gjykatës Kushtetuese*).

45. Nisur nga standardet e mësipërme, Gjykata vlerëson se gjykatat e zakonshme u kanë dhënë përgjigje pretendimeve të kërkuesit, të lidhura me cenimin e së drejtës së tij për banesë, pasi vendimi i arsyetuar i gjykatave nga pikëpamja ligjore prezumon kontrollin edhe të standardeve të nenit 8 të KEDNJ-së.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, duke u bazuar në nenet 131/1/f dhe 134/1/i, si dhe në nenet 71, 72 e vijuese të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Pranimin pjesërisht të kërkesës.
- Konstatimin e cenimit të së drejtës kushtetuese për një proces të rregullt ligjor si rezultat i mosgjyqimit të çështjes në Kolegjin Administrativ të Gjykatës së Lartë brenda një afati të arsyeshëm.
- Rrëzimin e kërkesës për kërkimet e tjera.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Bashkim Dedja (kryetar), Gani Dizdari, Fatmir Hoxha, Fatos Lulo, Besnik Imeraj

Anëtare pjesërisht kundër: Vitore Tusha

MENDIM PAKICE

1. Për arsye se nuk ndaj të njëjtin qëndrim me shumicën, pjesërisht, lidhur me përfundimin e arritur sa i përket nenit 8 të KEDNJ-së, e çmoj të rëndësishme të shprehem me mendim pakice.

2. Siç rezulton nga vendimi, kërkuesi ka pretenduar: “Gjykata Kushtetuese ka juridiksion *ratione materiae* për të matur domosdoshmërinë dhe proporcionalitetin e kufizimit të së drejtës së kërkuesit për banesë. Bazuar në nenin 17/2 të Kushtetutës, Gjykata Kushtetuese duhet të orientohet nga jurisprudenca e GJEDNJ-së lidhur me kufijtë e lejueshëm të ndërhyrjes në të drejtën themelore të kërkuesit për banesë. Në rastin konkret, gjykatat duhet të kishin hetuar nëse kalimi i rrugës, përmes shtëpisë së kërkuesit ishte e vetmja mundësi për t’i shërbyer interesit të përgjithshëm, apo ekzistonin dhe alternativa të tjera për këtë qëllim. Ky lloj hetimi do të përcaktonte dhe llojin e legjislacionit për aplikim mbi dëmshpërblimin” (*prg. 5, pretendimi 5.6. i vendimit*).

3. Shumica ka analizuar pretendimin e sipërcituar, duke u shprehur se “Gjykata vlerëson se gjykatat e zakonshme u kanë dhënë përgjigje pretendimeve të kërkuesit, të lidhura me cenimin e së drejtës së tij për banesë, pasi vendimi i arsyetuar i gjykatave nga pikëpamja ligjore prezumon kontrollin edhe të standardeve të nenit 8 të KEDNJ-së” (*prg. 44 i vendimit*).

4. Sikundër konstatohet, shumica nuk ka marrë në analizë pretendimin për shkeljen e së drejtës së

pronës dhe të së drejtës për banesë në dimension kushtetues, por u ka dhënë përgjigje vetëm pretendimeve të lidhura me procesin e rregullt ligjor procedural, qëndrim i cili nuk përfaqëson dhe nuk reflekton ndryshimet kushtetuese dhe ligjore të reja të kompetencës së Gjykatës Kushtetuese për të shqyrtuar pretendimet e individëve për cenim të të drejtave themelore të garantuara me Kushtetutë nëpërmjet një akti publik apo vendimi gjyqësor, siç është dhe e drejta e pronës private dhe e banesës në rastin konkret.

5. Sipas nenit 131/1/f të Kushtetutës, përmbajtja e së cilës është ndryshuar me ligjin nr. 76/2016, datë 22.7.2016, Gjykata Kushtetuese vendos për gjykimin përfundimtar të ankesave të individëve kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë, pasi të jenë shteruar të gjitha mjetet juridike efektive për mbrojtjen e këtyre të drejtave, përveçse kur parashikohet ndryshe në Kushtetutë.

6. Neni 71 i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, parashikon: “*Çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, kur është palë në një proces ligjor ose kur është bartës i të drejtave dhe i lirive themelore të parashikuara nga Kushtetuta ka të drejtë të kundërshtojë para Gjykatës Kushtetuese çdo akt që cenon të drejtat dhe liritë e parashikuara në Kushtetutë, sipas kriterëve të parashikuara në nenin 71/a të këtij ligji*”.

7. Në mendimin tim, shumica nuk duhej të shmangte kompetencën e saj për kontroll substancial të procesit gjyqësor në drejtim të së drejtës për banesë, ndërhyrjes në këtë të drejtë, sanksionuar në nenin 8 të KEDNJ-së dhe e elaboruar gjerësisht sipas jurisprudencës së GJEDNJ-së. Sipas kësaj gjykate, nëse një send përbën “banesë”, kjo varet prej rrethanave të faktit dhe konkretisht prej pranisë së lidhjeve të mjaftueshme dhe të vazhdueshme me një send të caktuar. Përkufizimi i banesës është koncept autonom që nuk varet nga klasifikimi që i bën e drejta e brendshme (*Buckley kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 shtator 1996*). Sipas GJEDNJ-së kërkohet që ndërhyrja në të drejtën e kërkuesit për banesë të jetë jo vetëm e bazuar në ligj, por edhe proporcionale. Çdo ndërhyrje që kryhet në të drejtën për banesë, duhet të ketë proporcionalitetin dhe arsyeshmërinë e masës së ndërhyrjes, pavarësisht faktit se ai/ajo sipas ligjit të brendshëm e zotëron në mënyrë të paligjshme banesën (*McCann kundër Mbretërisë së Bashkuar, 13 maj 2008*).

8. Nga sa më sipër, vlerësoj se shumica nuk ka zhvilluar një proces të drejtë gjyqësor ndaj kërkuesit, në këndvështrim të të drejtave kushtetuese dhe konventore të tij. Gjykata Kushtetuese mund të vlerësojë mënyrën e interpretimit dhe të zbatimit të ligjit, që në parim u takon gjykatave të sistemit të zakonshëm, vetëm nëse përmes këtij procesi janë cenuar të drejtat kushtetuese të individit dhe jo vetëm ato të lidhura me procesin e rregullt ligjor procedural, sipas perspektivës së re të normave kushtetuese dhe ligjore mbi ankimin kushtetues individual.

9. Së fundmi, dua të theksoj se këtë qëndrim e kam mbajtur edhe në pakicën e vendimit nr. 66/2017 të Gjykatës Kushtetuese.

Anëtare: Vitore Tusha